

7. Моніторинг виконання програм політичних партій: методологія оцінювання парламентської діяльності

Моніторинг виконання програм політичних партій є важливим інструментом демократичної підзвітності та громадського контролю за діяльністю представницьких органів влади. Передвиборчі програми політичних партій виступають не лише політичними документами, що відображають бачення суспільного розвитку, але й формують систему публічних зобов'язань перед виборцями. Саме тому оцінка відповідності між задекларованими програмними положеннями та фактичною парламентською діяльністю дозволяє визначити рівень послідовності політичної сили у реалізації власних обіцянок.

У сучасних демократичних державах механізми моніторингу діяльності політичних партій сприяють підвищенню прозорості роботи парламенту, зміцненню довіри громадян до державних інституцій та розвитку політичної відповідальності. Використання відкритих парламентських даних створює можливості для незалежного аналізу діяльності політичних акторів та формування обґрунтованих висновків щодо ефективності реалізації державної політики.

Метою цього дослідження є оцінка відповідності між програмними положеннями політичної партії та її фактичною парламентською діяльністю на основі аналізу законодавчих ініціатив, результатів голосувань, рішень комітетів Верховної Ради України та інших офіційних джерел інформації.

Об'єктом дослідження виступає парламентська діяльність політичної партії у Верховній Раді України IX скликання.

Предметом дослідження є відповідність між програмними обіцянками політичної партії та їх реалізацією через законодавчу діяльність.

Для забезпечення комплексності аналізу дослідження охоплює період 2019-2026 років, протягом якого Україна зазнала суттєвих політичних, економічних та безпекових трансформацій. Повномасштабна збройна агресія Російської Федерації проти України, запровадження воєнного стану та необхідність забезпечення обороноздатності держави істотно вплинули на формування парламентського порядку денного та реалізацію окремих програмних положень політичних партій.

Під час інтерпретації результатів дослідження необхідно враховувати, що умови воєнного стану зумовили зміну законодавчих пріоритетів і тимчасове обмеження окремих процедур парламентської діяльності, що могло впливати на темпи реалізації програмних положень політичних партій.

Методологічне застереження. Дослідження не має на меті політичну оцінку діяльності окремої політичної сили. Аналіз здійснюється виключно на основі відкритих даних, законодавства України, результатів поіменних голосувань та інших офіційних джерел інформації.

Досягнення поставленої мети потребує використання комплексного методологічного інструментарію, який забезпечує об'єктивність дослідження та верифікованість отриманих результатів.

У дослідженні застосовано комплекс загальнонаукових та спеціально-юридичних методів, зокрема документальний аналіз законодавства та парламентських документів, контент-аналіз програмних документів політичних партій, аналіз відкритих парламентських даних, порівняльно-правовий метод, статистичний аналіз результатів голосувань та метод кейс-стаді окремих законодавчих ініціатив. Використання зазначених методів забезпечує об'єктивність, верифікованість та відтворюваність отриманих результатів.

Застосування такого методологічного підходу створює передумови для формування системи критеріїв оцінювання, за допомогою яких можливо встановити рівень реалізації програмних положень політичних партій.

Одним із ключових етапів моніторингу є визначення програмних напрямів, які можуть бути перевірені за допомогою відкритих парламентських даних. При цьому доцільно аналізувати не загальні політичні декларації, а конкретні сфери державної політики, реалізація яких знаходить своє відображення у законодавчій діяльності парламенту.

Таблиця 1. Ключові програмні напрями та критерії оцінювання

№	Політичний напрям	Приклади програмних обіцянок	Показники для перевірки	Основні джерела даних
1	Антикорупційна політика	Посилення боротьби з корупцією та забезпечення незалежності антикорупційних органів	Голосування за антикорупційні законопроекти, відкритість фінансів	Результати голосувань ВРУ
2	Економічна політика	Підтримка бізнесу та інвестицій	Податкові зміни, бюджетні рішення, дерегуляція	Закони України
3	Оборона та безпека	Посилення обороноздатності держави	Голосування за оборонний бюджет і підтримку військових	Законодавство України
4	Соціальна політика	Захист соціально вразливих груп населення	Соціальні виплати, підтримка ВПО та ветеранів	Бюджетні рішення
5	Цифровізація державного управління	Розвиток електронних послуг та відкритих даних	Законодавство у сфері цифрової трансформації	Відкриті державні дані
6	Європейська	Гармонізація	Євроінтеграційні	Документи

	інтеграція	законодавства з правом ЄС	законопроекти	щодо євроінтеграції
7	Судова реформа	Забезпечення незалежності судової влади	Голосування щодо реформування судової системи	Закони України
8	Децентралізація	Посилення місцевого самоврядування	Законодавчі зміни щодо громадських місцевих бюджетів	Законодавство України

Визначення програмних напрямів є лише першим етапом моніторингу. Для забезпечення єдиного підходу до оцінювання результатів необхідним є застосування уніфікованої шкали виконання програмних обіцянок.

Таблиця 2. Шкала оцінювання виконання програмних обіцянок

Рівень виконання	Критерії
Виконано	Законодавчі ініціативи ухвалені та реалізуються на практиці
Частково виконано	Законодавчі ініціативи внесені або підтримані, однак їх реалізація є неповною
Не виконано	Відсутні законодавчі дії або підтримка відповідних рішень
Неможливо оцінити	Відсутні достатні дані або програмне положення має декларативний характер

Використання стандартизованих критеріїв оцінювання дозволяє мінімізувати суб'єктивність аналізу та забезпечити порівнюваність отриманих результатів між різними політичними силами та часовими періодами.

Водночас кожна програмна обіцянка повинна бути співвіднесена з конкретними парламентськими діями, що забезпечує доказовість аналізу та сприяє уникненню суб'єктивних оцінок.

Важливою передумовою достовірності будь-якого моніторингового дослідження є формування належної доказової бази. Саме використання офіційних джерел інформації відрізняє аналітичний моніторинг від політичних оцінок чи публіцистичних матеріалів.

Доказова база може включати:

- законопроекти та їх реєстраційні номери;
- дати реєстрації та ухвалення законопроектів;
- результати поіменних голосувань народних депутатів України;
- рішення парламентських комітетів;
- тексти законів і пояснювальні записки;
- стенограми пленарних засідань;
- офіційні звіти органів державної влади;
- аналітичні матеріали міжнародних організацій та незалежних аналітичних центрів.

Залучення різних типів джерел дозволяє здійснювати комплексну перевірку інформації та забезпечує високий рівень верифікації результатів дослідження.

Особливого значення набуває використання відкритих парламентських даних, які дозволяють оцінити не лише формальну участь політичної сили у законодавчому процесі, але й реальний зміст її діяльності.

Основними джерелами відкритих даних виступають офіційний вебпортал Верховної Ради України, база законопроектів, результати поіменних голосувань, відкриті дані Апарату Верховної Ради України, інформація парламентських комітетів, портал відкритих даних data.gov.ua, а також офіційні звіти державних органів.

Водночас сам факт підтримки певного законопроекту не завжди свідчить про повне виконання програмних обіцянок. У зв'язку з цим доцільно розмежовувати формальну та змістовну відповідність програмним положенням.

Формальна відповідність означає підтримку відповідних законодавчих рішень, тоді як змістовна відповідність передбачає оцінку того, наскільки ухвалені рішення сприяли досягненню задекларованих програмних цілей, мали належне правове регулювання, фінансове забезпечення та практичний ефект.

Наприклад, підтримка законопроекту у сфері боротьби з корупцією не завжди означає повне виконання антикорупційної обіцянки. Необхідно також оцінити ефективність відповідних правових механізмів, рівень їх реалізації та практичні результати.

Крім того, оцінювання виконання програмних обіцянок повинно враховувати політичний контекст, особливості парламентської взаємодії, конституційний розподіл повноважень між органами державної влади та зовнішні фактори, які можуть впливати на процес реалізації державної політики.

Отже, формування системної та верифікованої доказової бази забезпечує об'єктивність моніторингу виконання програм політичних партій, сприяє розвитку політичної підзвітності та створює умови для посилення прозорості діяльності парламенту й залучення громадян до демократичного контролю за процесом вироблення державної політики.